

Tänka fritt eller tänka rätt i gymnasieskolan?

Samtidigt som vi vill ha självständiga elever som kan förändra maktstrukturer, finns det krav på att lärarna ska förmedla ideal och värden som sägs känneteckna det svenska samhället. Något som kan skapa spänningar i skolan. Det framgår av en avhandling vid Göteborgs universitet.

I sin avhandling har Anna-Karin Wyndhamn bland annat studerat de spänningar som kan uppstå när lärare ska förmedla ideal och värden till eleverna, samtidigt som eleverna förväntas utveckla förmågor att tänka fritt och kritiskt. Avhandlingen utgörs av etnografiska studier på tre kommunala gymnasieskolor och intervjuer med lärare och skolledare.

Enligt läroplanen ska värdegrundsarbetet genomsyra all verksamhet i skolan. Men i de skolor som Anna-Karin Wyndhamn har studerat var främsta syftet med värdegrundsarbetet att skapa och vidmakthålla hierarkier mellan lärare och elever:

– Det är först när eleverna har betett sig illa som värdegrunden tas upp till diskussion, annars diskuteras den i liten utsträckning. När lärarna upplever att det brister och när någon avviker från det normala, då skjuter de in värdegrunden.

Studien visar också att eleverna endast i liten utsträckning tränas i kritiskt tänkande; istället ligger fokus i undervisningen på att reproducera kunskap. En förklaring är ett ökat marknadstänkande i skolan med ökad konkurrens om eleverna. Det sätter en skolas rykte i fokus vilket bland annat för med sig att betygsstatistik blir viktigt för att marknadsföra utbildningar. Något som i förlängningen kan påverka de krav som skolan ställer på eleverna. Enligt Anna-Karin Wyndhamn rimmar bristen på kritiskt tänkande illa med politiska ambitioner om att skolan ska stimulera eleverna till att tänka innovativt.

– Innovation och entreprenörskap är nyckelord som är frekventa i det politiska talet om skolan. Men en förutsättning för att innovationer ska komma till stånd måste rimligen vara människor som vågar tänka nya egna tankar och som går på tvärs mot det invanda. Då är det allvarligt om det i mycket liten utsträckning förekommer träning i kritiskt tänkande i den dagliga undervisningen. Dessutom urholkas demokratins kraft om vi tystar elevernas röster, snarare än uppmanar och tränar dem att delta och vara aktiva.

Läs avhandlingen: <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/32676>

För mer information: Anna-Karin Wyndhamn: anna-karin.wyndhamn@ped.gu.se, tel 0733-499256

Avhandlingen *Tänka fritt, tänka rätt. En studie om värdeöverföring och kritiskt tänkande i gymnasieskolans undervisning* läggs fram vid institutionen för pedagogik och specialpedagogik, Göteborgs universitet.

Avhandlingen har genomförts inom ramen för forskarskolan i utbildningsvetenskap vid Centrum för utbildningsvetenskap och lärarforskning, Göteborgs universitet. Disputationen äger rum fredag 7 juni 10:00 - 14:00 Margareta Huitfeldtsalen, Pedagogens hus C, Läroverksgatan 5